

GLE DAMO • Komedija Za narodov blagor v novogoriškem, tragedija Hamlet v tržaškem gledališču

Oblast, upor in blaznost

Četudi je prva komedija, druga pa tragedija, se ni mogoče ogniti vzporejanju: tako v novogoriški postavitvi komedije *Za narodov blagor* kakor v tržaški tragediji *Hamlet* igrajo povečini mladi, pri obeh ključno vlogo igra Ivan Cankar ... Sorodnosti je še in nič manj ni razlik.

• ANDRAŽ GOMBAČ

Ivan Cankar, čigar leto praznujemo stoletje po njegovi smrti, je pod komedijo *Za narodov blagor* podpisan kot avtor, pod tragedijo *Hamlet* pa kot prevajalec. S prvo so sezono odprli v Slovenskem narodnem gledališču Nova Gorica, z drugo v Slovenskem stalnem gledališču Trst, v obeh na izčiščenem velikem odru. V obeh predstavah dogajanje sega tako v globino odra kakor v osvetljen parter, med gledalce. Ne pri prvi ne pri drugi si režiser ni privoščil svojeglavih domislov ali celo ekscesov, raje je "zvest" avtorju, obe postavitvi pa najbolj zaznamuje zasedba - vloge, ki jih praviloma upodabljajo igralci z več kilometrine, tako v Novi Gorici kakor v Trstu igrajo povečini mladi.

Trdoživa politična elita

V letu državnozbornskih in lokalnih volitev se režiser **Miha Golob** ter dramaturga **Tereza Gregorič** in **Krištof Dovjak** niso pustili zapeljati skušnjavi, da bi napravili na prvo žogo aktualizirano predstavo. Na odru zaživi kot burleska, k čemur v največji meri pripomorejo kostumi **Dajane Ljubičić**, baročno nabrekli in izumetničeni, pa tudi igra nekaterih - več vlog pa take transformacije ne dopusti.

Ko jo je pred 118 leti dovršil, je Cankar *Za narodov blagor* resda opredelil kot komedijo, a je že sam opazil,

da se mu je pod peresom spremenila v grenko, rezko satirično farso, ki premore celo prvine psihološke drame. V ospredju sta rivalska strankarska prvaka Grozd in Gruden, ki tekmujeta za naklonjenost bogatega plemenitaša Gornika. V političnem boju prav pride vse, zlorabi ne ubežijo niti ljubezna čustva.

Cankar, ki se je kar šest let boril za slovensko praznobo *Blagra*, je v igri ostro zasekal v našo družbo in politiko, njegove bodice pa so zastrašujoče aktualne tudi tu in zdaj - nič zastarelo žal ne deluje oblastniška elita, ki privatizira politiko, si prisvaja "narodov blagor", za rajo uprizarja ideološke spore, se v zakulisju pajdaši, plete prazne fraze, grabi denar, pritiska na medije, se požvižga na brezizhodnost mladih ...

V predstavi, ki ji **Vasko Atanasovski** ritem daje z duhovito domačijsko poskočno glasbo, poslanca in svetnika Grozda polnokrvno upodobi **Jure Kopušar**. Je ohol, poln moči in strahov ... Posrečen je tudi avtorski dodatek: Grozdovo komično vztrajanje, da se njegovo ime naglasi na prvem zlogu: Ánton, ne Antón! Če bi črtali omembe njegovih 60 let, bi bila vloga mladega povzpeticnika bržkone še bolj posrečena.

Njegovo ženo Katarino s komično eleganco upodobi **Peter Harl**, rivala Grudna kot oportunističnega brezhrbte-

nice **Žiga Udir**, **Ana Facchini** pa izstopa kot Grudnova avtoritarna žena Helena, bohotna, zapeljiva, manipulativna, emancipirana. Žurnalista Julijana Ščuko, sprva uslužnega politikom, zatem pa uporniškega, je **Arna Hadžialjevič** oblikovala kot odrezavega, vsaj navzven nič kaj strastnega revolucionarja, prej ciničnega intelektualca, ki vse opazuje iz distance, od strani, v poskusu upora pa je osamljen. Še posebej se posreči Ščukov jezni monolog, ki ga igralka izpelje med rinjenjem skozi občinstvo v parterju.

V vlogo nedolžnega, plemenitega Gornika je **Matija Rupel** vnesel precej toplino in krhkosti, kajpada komično zašiljenih. Nastopijo še **Patrizia Jurinčič Finžgar** kot Matilda, **Andrej Zalesjak** kot Siratka in **Maja Nemec** kot Mrmoljevka, močni stranski vlogi pa sta ustvarila **Nejc Cijan Garlatti** in **Iztok Mlakar** - prvi kot vročekrvno brbljav zaljubljeni mladenič Kadivec, drugi kot Stebelce, potrpežljiv, z vsem seznanjen in vsega vaje, a od kolektivne norosti odmaknjen poet in služabnik obenem. V tokratni uprizoritvi ga Mlakar oblikuje samo z mimiko, saj je njegov lik povsem nem - nič ne reče, a pove veliko.

Hamlet, dolgolas roker

Medtem ko je novogoriška predstava burleskna in živopisna, je Shakespeareov *Hamlet* v režiji **Matjaža Fariča** ob dramaturški pomoči **Stae Prah** tragediji ustrezno temačnejši, tokrat ob izdatni podpori krepke in zamolke glasbe skupine **Laibach** in kostumov **Alana Hranitelja**, v katerih se sko-

zi črnino prebija le nekaj beline in še pomenljiva krvavo rdeča.

Uvod je domisel: ko gledalci vstopijo v razsvetljeno tržaško dvorano, se znajdejo na pogrebu. Na (mrliškem) odru leži umorjeni kralj (**Vladimir Jurc**), ob njem se v žalnih pozah javnosti kažejo ključne osebe. Med njimi se ne spreneveda le *Hamlet* - **Klemen Janežič** iz ljubljanske Drame ga utlesi kot problematičnega mladeniča, dolgolasega darkerskega rokerja, blaznečega upornika z razlogom. Zoperstavlja se morilcu, le malo starejšemu stricu Klavdiju, ki ga **Jan Bučar** iz Lutkovnega gledališča Ljubljana upodobi s skrbno odmerjeno vehemenco, šibkost pa prefinjeno nakazujejo le izdajajoče oči in pa svilen robec, s katerim si mogočnej tu in tam popivna potno čelo.

Med funkcionalnimi masivnimi premičnimi bloki (scenograf je **Peter Furlan**) nastopijo še **Tina Gunzek**, ki notranje boje *Hamletove* matere Gertrude nakazuje skozi premišljeno obrazno in telesno mimiko, **Primož Forte** je posrečeno trpen Polonij, ki vztrajno igra vlogo strica iz ozadja, četudi mu niti bežijo iz rok, **Jernej Čampelj** je razborit, družini predan Laert, **Sara Gorše** do joka ranjena, zatem pa v blazen smeh pahnjena Ofe-lija, **Tines Špik** pa prisrčen, otroško čist Horacij.

Tržaški *Hamlet* si vzame čas in je precej dolg, s pre-morom vred gre proti trem uram. Zasedba pa je okleščena: tokrat ni Osrika in grobarja z Yorickovo lobanjo ter še marsikoga. Tragedijo so iz dvornega okolja zožili v modernejši družinski krog, posreči pa se tudi

“igra v igri” Mišnica, ki jo na Hamletovo zahtevo morajo igrati kar njene žrtve, medtem ko princ pleše svoj izrazni striptiz.

Star, malo znan prevod Dragotina Šauperla, ki ga je za potrebe slovenske praznovredbe leta 1899 izpilil Cankar, se obnese bolje, kot bi

pričakovali, tu in tam pa je tržaški *Hamlet* po nepotrebem prignan v karikaturo - tak je popačen, pošastno globok glas očetovega duha ali pa sklepni prizor s Fortinbrasom v našopirjenem kostumu.

Za konec le še dostavek k uvodnemu vzporejanju:

predstavi v Novi Gorici in Trstu te dni povezuje tudi zoprnijska. Ponovitve obeh odpadajo zaradi poškodbe v ansamblu. K sreči pa se mlade kosti celijo hitro in se bosta predstavi kmalu vrnili na spored. *

Žurnalistov upor v novogoriški komediji *Za narodov blagor* (z desne): Jure Kopušar kot Grozd, Arna Hadžialjević kot žurnalist Ščuka, Matija Rupel kot Gornik in Andrej Zalesjak kot Siratka.

Uprizoritev provokativne igre *Mišnica* v tržaškem *Hamletu* (z desne): Primož Forte kot Polonij, Klemen Janežič kot Hamlet, Jan Bučar kot Kladvij in Tina Gunzek kot Gertruda.